

Spiró György

Repedt kályhámon macska ül

(Az 1986-os év)

© *Spiró György*, 2026

Március 26.

Délután hívom Zsámbékit. Tegnap nehéz beszélgetésük volt Gobbi-val, részletet nem mond. Törőcsik elolvasta a darabot, vállalná, de egyeztetési nehézségek vannak. Este Zsámbéki odaugrik a József Attila Színházba, ahol Törőcsik játszik *A félkegyelműben*.¹⁴ Törőcsik közben filmezik is, kevés próbanapja lenne, és csak júniusi bemutató jönne szóba, mert május közepén elmegy a SZU-ba,¹⁵ a Katona pedig Prágába. Zsámbéki hangja elég fáradt. Ő sincs könnyű helyzetben. De azért ma a tévében a *Stúdióban*¹⁶ Galgóczi Erzsike kimondta, amit én halkán mondogattam saját magamnak: már ősszel, a *Három nővér* helyén be kellett volna mutatni a *Csirkefeket*. (Nem tudtam, hogy Galgóczi elolvasta, de Gobbi nyilván megmutatta neki.) Galgóczi nem érti, hogy van az, hogy egy színház kap egy remek magyar darabot, és jegeli. Várkonyi volt az utolsó, aki ilyenkor azonnal bemutatta, mondja.

Bemegyek a tévébe, Sülyi megmutatja a Kernműsort,¹⁷ az én jelenetem (*A tolmács*) nem rossz, a két

¹⁴ Georgij Tovsztonogov: *A félkegyelmű*, bemutató: 1985. október 10., rendezte: Iglódi István.

¹⁵ Szovjetunió.

¹⁶ A Magyar Televízió nagy nézettségű, heti rendszerességű kulturális műsora a nyolcvanas években, főszerkesztő Érdi Sándor.

¹⁷ *Vigyázat, mélyföld!*, szkeccsfilm, 1986, rendezte: Molnár György.

Sinkovits igen jól játssza, és mintha szólna is valamiről. (Négy éve írtam tíz perc alatt.)

Délben megjött a postával Jerzy Robert Nowak förmedvénye a lengyelelles cionizmusomról.¹⁸ E. azzal küldte el, hogy úgyse olvassa a kutya sem. Ehhez képest Kornidesz, a tévé elnöke már beszélt róla egy eligazításon, mint E. Fehér elmondta. Ők a bizalmasban olvastak róla, azt a szöveget nem láttam. E. Fehér szerint Kádár rövidesen megy Varsóba, úgyhogy rosszkor jelent meg, a lengyelek fel fogják vetni, ha nem is neki, de a sleppjének. E. Fehér azt mondja, hogy *Az Ikszek* 83-as második kiadását Agárdi Péter önhatalmúlag engedélyezte, és ezért pártfegyelmit kapott (!).

Holnap xeroxoztatom JRN művét több példányban, talán le is kéne fordítanom, noha nagyon hosszú, és terjesztenem kéne, hadd lássák, mire képes az elme, különben senki nem fogja elhinni, miket hordott össze a mocsadék.

Szerinte a szemléletem szélsőségesen ellenséges a lengyel történelemmel és kultúrával szemben (hogyan lehet valaki ellenséges a történelemmel szemben????), a regényem hamis karikatúra, az 1815–1830-as évek szándékos meghamisítása. Szerinte „ez volt a lengyel kultúra egyik legjobb korszaka, a varsói és a vilnai egyetem virágkora, ekkor írja műveit Chopin,

¹⁸ Jerzy Robert Nowak: *Gúnyirat és misztifikáció*, lásd a Függelékben.

Mickiewicz, Słowacki, Krasiński, ekkor működik Mochnacki és Lelewel”... A regény 1819-ben véget ér, Chopin kilencéves, Mickiewicz tizenegy, Słowacki tíz, Krasiński hét, egyedül Lelewel harminc, de még a nevét sem ismerik! Egyikük sincs Varsóban a regény idején!

Azt írja JRN, hogy a regény szerint „a Lengyel Királyság szellemi életének kimagasló képviselői – Staszictól Niemcewiczig – imbecilek, gazemberek és onanisták, alkoholisták, buzeránsok, elhanyagolt külsejű koszos alakok és intrikusok”. Ekkorát hazudni?! „Julian Ursyn Niemcewiczről azt olvashatjuk, hogy »hülye« (270. o., 563. o.), »tehetségtelen firkász volt világeletemben« (519. o.), »kurva, aki jön dörgölözni az erősebbhez« (519. o.), betegesen érzéki (403. o., 565–566. o.).” De mindezt a hajdani haver, Bogusławski gondolja róla, mert ellentétes oldalra kerültek! Niemcewicz okos és szellemes alak, nem véletlenül ismert magára MGP!

Józef Poniatowski herceg élettörténete sem tetszik JRN-nek, amikor a levert lengyelek az egykori fővezérükről, aki odaveszett, keserűen úgy vélekednek, hogy szerencsétlen alak, aki kudarcot kudarcra halmozott... Már miért ne gondolnák így? Mit szoktunk gondolni a hadvezérekről, akik önhibájukon kívül vereséget szenvedtek? „Spiró minden habozás nélkül meghamisítja a történelmi tényeket, következetesen a lengyelek kárára, a lengyelekkel szemben

ellenségesen.” Hát persze! Azért kotlik az ember egy regényen öt évet, hogy kedvére gyűlölködhessen!

JRN szerint azt akarom bizonyítani, hogy „olyan nemzet esetén, mint az eszement, bárdolatlan, gazdaságilag gyöngye lengyel nemzet, a függetlenségnek semmi értelme nincs”. Ki mond ilyet a regényben? Az elbeszélő? Valamelyik szereplő? Sehol semmi hasonló! Hogy meri idézőjelbe tenni?! Mi az, hogy „a sötét lengyel alakok kizárólag negatív képcsarnoka”?! Kicsodák? A színészek, akiket szeretettel ábrázolok?!

Kifogásolja JRN, amit Żółkowski mond a regényben: „A Nemzeti Színház olyan, mint Lengyelország. Megvenni nem érdemes, de még jobban tönkretenni igen.” Szellemes ember volt Żółkowski, a színész, vicclapot adott ki tíz éven át, szerzőként magát Momus néven jegyezte, ami a latinban – a görögből átvéve – gúnyolódót jelent! Nézze már meg JRN a varsói IBL¹⁹ könyvtárban, milyen viccek maradtak fenn Żółkowski után!

Kifogásolja JRN, amit szintén az egyik szereplő mond: „...bármelyik nagyhatalom vesz a nyakába minket, ezt a csődtömeget, ránk fizet... ám ha létünk gazdaságilag indokolható...” Történetesen ez volt az ellenzéki program, amit az 1820-as évektől Lubec ki vezetésével megcsináltak! Mi ebben a rossz? Az is baj, hogy azt meséli a főhős: „Krakkóban kifejezetten örülnek, hogy kívül maradtak a Lengyel Királyságon.

¹⁹ Instytut Badań Literackich, Irodalomtörténeti Intézet.

Azt mondják, nem tudnának mihez kezdeni egy lengyel kormányval.” Igazuk volt a krakkóiaknak, független városállam lettek, és nem az Orosz Impérium bábállaikának része! És mi abban a rossz, ha az űzött, álcselekvésbe menekülő Bogusławski az angol nyelv tanulása közben ráripakodik a sertepertelő élettársára, hogy „ebben az országban még olvasni se lehet, az isten verje meg Lengyelországot, túl sok maradt belőle”?!

Hogy mennyire lengyelgyűlölő a szerző, íme itt a bizonyíték: Bogusławskinak a Krasin-ski-palotát elnézve az jut az eszébe, „minek ekkora palota egy apró, mondvacsinált államocskák kormányának?” Írja pedig JRN: „Mint ismeretes, a Lengyel Királyság területe 128,5 ezer km² volt, azaz 35 ezer km²-rel nagyobb, mint a mai Magyarország.” Nahát! Hogy jön egy töppedt magyar ahhoz, hogy bármit is írjon a hatalmas lengyelekről?! Akiknek speciál nem volt államuk akkortájt, mert három részre voltak osztva. Cári tartomány volt az a fene nagy Lengyel Királyság éppen!

Bűnös az a szerző, aki azt merészezi írni, amit JRN ekként ismertet: „Bogusławski maga előtt látja, amint a cár kinyilvánítja, hogy az orosz impériumot gyarmatként a Lengyel Királysághoz csatolja. A lengyelek mámorosan borulnak egymás kebelére, majd harsányan harapdálni kezdik egymás torkát. A 208. oldalon olyan lengyel ötletekről olvashatunk, hogy Lengyelországhoz csatolják Bécs-et, Párizst, Pétervárt, egész Európában a lengyel lesz a hivatalos nyelv; a 181.

oldalon Sołtyk, az ellenzék vezére állítólag abban reménykedik, hogy 20-30 év múlva Lengyelország felszabadításáért nemzetközi keresztes hadjárat indul a Vatikán vezetésével.”

Bogusławskinak volt humora, mint az operájából és a fordításaiból tudjuk. Sołtyk reményeit nemsokára a legnagyobb lengyel romantikusok fogják hirdetni, erről írok regényt éppen, ha hagyják. Hihetetlen vakság és tudatlanság kell ahhoz, illetve végképp el kell vakulnia a gyűlölettől annak, aki mindezt egy regényben kifogásolja. Elképesztő érzéketlenség kell ahhoz, hogy a főhősömben valaki az önzés szobrát lássa. Miért baj, ha őszintén elmondja magáról, hogy „kinyaltam a cár seggét”? Azt tette! De azóta nem azt teszi! „Bogusławskit Spiró a »hímringyó« típusaként mutatja be.” Na ne.

A szerző és a szerkesztő köszönetet mond Szegő Jánosnak a jegyzetek és a névmutató összeállításában nyújtott segítségéért.

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.
www.magveto.hu
www.facebook.com/magveto
magveto.kiado@lira.hu
Felelős kiadó Dávid Anna

Készült a Szekszárdi Nyomda Kft.-ben, 2026-ban
Felelős vezető Vadász Katalin igazgató

Szerkesztette Gspann Veronika
Felelős szerkesztő Schmal Alexandra
Korrektor Hradeczky Moni
A kötetet Pintér József tervezte
Műszaki vezető Takács Klári
Kiadványszám 9478
Warnock betűtípusból szedve
ISBN 978-963-14-4670-8